

Turóczy Istvánné

Népfőiskolai hagyományok nyomában

1945 őszén, Jászberényben három hónapos népfőiskola szervezésének előkészületeit kezdte meg a Független Kisgazdapárt és a Parasztszövetség helyi vezetősége. A népfőiskola szervezésének gondolata, melyet Sárközi Sándor az FgKP helyi titkára fogalmazott meg, a Parasztszövetség támogatását joggal nyerte el. Az 1941-ben alakult Magyar Parasztszövetség programjában politikamentességet hirdetett, olyan szövetség működését, melyben a magyar parasztság összefogásával, korszerű berendezkedésével és kulturális téren való felemelkedésével nemzeti életünk egyensúlyának biztosítéka teremthető meg. A paraszti gazdálkodás legfőbb akadályának az akkori nagybirtokrendszert tekintették, s hangsúlyozták a korszerűbb termelési technika és értékesítés megszervezésének fontosságát is. Mindenekelőtt azonban a felemelkedéshez az érdekvédelem kiépítését, a közéleti szerepvállalást, öntudatosodást és a kultúrálódást szorgalmazták. Szövetségesnek igyekeztek megnyerni a falusi, kisvárosi értelmiséget, szellemi bázisunknak a népi frókat tekintették. Céljuk konkrét megvalósítását a faluvezető-képző tanfolyamok, népkönyvtári hálózat és olvasóköri munka, valamint a népfőiskolák szervezésében való kezdeményező szerepükkel segítették. Több, mint harminc népfőiskolát szerveztek 1941-1948 között az országban, s ezek közé tartozik az 1946 januárjától március végéig megrendezett jászberényi is.

Huszonöt jászberényi fiatal számára tandíjmentes volt a részvétel, az előadók tiszteletdíját a Parasztszövetség és az FgKP helyi vezetősége vállalta. A népfőiskola szervezésével, művelődési tananyagának összeállításával *Tóth Gyula* tanítóképző intézeti tanárt, valamint *Simon András* gimnáziumi tanárt kérte fel az FgKP. A népfőiskolára felvett - többségében jászberényi - fiatal hat elemi iskolai végzettséggel rendelkezett.

A népfőiskola célja a fiatalok általános műveltségének továbbfejlesztése mellett a modern mezőgazdaság elméleti és gyakorlati ismereteinek átadása, valamint olyan közhasznú ismeretek nyújtása, amelyek a közügyekben való eligazodást segítik, s egyben az önképzés készségének kialakulásához is hozzájárulnak. A népfőiskola tananyagának összeállításánál a szervezők az általános ismeretanyag beépítése mellett az egyéniségek kifejlésére és a helyes közösségi magatartásra való nevelésre is külön hangsúlyt fektettek.

A népfőiskola tananyaga a hallgatóság valóságos művelődési igényéhez alkalmazkodott, s ezért az előkészítésnél szorosan megszabott tanterv nem készült. A tájegységre jellemző földrajzi, etnikai sajátosságokkal való megismertetésre azonban nagyobb figyelmet fordítottak az előadók. A népfőiskola előadóinak többsége a Tanítóképző Intézet tanára volt, vagy gimnáziumi tanár, valamint

néhány gyakorló orvos, jogász, ügyvéd és egy iparos mester a gyakorlati foglalkozásokhoz.

Hogy mit jelentett a népfőiskolán való részvétel a 18-22 éves, többségében földműveléssel foglalkozó fiataloknak? A következőkben olvasható sorokat azokból a dolgozatokból emeltük ki, amelyeket a hallgatók a tanfolyamzárásra készítették negyvenhárom évvel ezelőtt, s *Tóth Gyula* ma már nyugdíjas tanítóképző intézeti tanár, a népfőiskola akkori vezetője megőrizte napjainkig.

S hogy ugyanők - Fülöp Béla és Szabó Antal nyugdíjasok, volt népfőiskolások - ma miképpen emlékeznek az együtt töltött három hónapra, előadóikra, tanáraikra, az ott kapott ismeretekre, s azok értékére, kiderül a velük való beszélgetésből.

„Egészen másképpen látok és nézek most mindent, mint három hónappal ezelőtt, amikor még nem jártam ebbe az iskolába. Sok olyan tudománnyal foglalkoztunk, amiről eddig semmit, vagy nagyon keveset hallottunk... Belepillantottunk a tudományba, alapismeretekre tettünk szert, amelyek alapján továbbképezhetjük magunkat az önképzés útján... Nagyon sokat köszönhetünk az előadó uraknak, akik a lehető legegyszerűbben adták le egyes tananyagukat... Részemről ideális volna, ha rendszeresítenék ezt az iskolát... A mi célunk és az előadó uraké is az volt, hogy olyan tudományokra tegyünk szert, melyet az életben hasznosítani tudunk a közösség számára, példát mutatva mindenkinek. Ha ezt el tudjuk érni, akkor nyugodtan kimondhatom, hogy igenis érdemes volt népfőiskolára járni!”

(Fülöp Béla hallgató 20 éves)

„A múltban a KALOT-nak voltam tagja, ott találkoztam először a népfőiskola nevével. Igen nagy érdeklődéssel voltam iránta... Így valóra vált régi vágyam, mert lehetőség nyílt arra, hogy hallgatója legyek a népfőiskolának. Szorgalmasan jártam a tanításokra, mert láttam, hogy amit ott tanítanak, kell hogy tudja egy magyar ember. Meggyőződésem, hogy előadóinknak sikerült a három hónapos iskolában fakadásra készíteni azokat a nemes gondolatokat bennünk, amelyeknek helyes gondozásával és továbbfejlesztésével hazánknak hasznos polgárai lehetünk...”

(Szabó Antal 19 éves)

B e s z é l g e t é s Fülöp Béla és Szabó Antal volt népfőiskolásokkal 1989 márciusában.

- Önök jászberényi lakosok, sőt 1945 őszén is ugyanott laktak, ahol ma. Hogy emlékeznek vissza: ki szervezte és mikor azt a népfőiskolát, amin résztvettek?

Szabó A.: - Ez a népfőiskola a Kisgazdapárt és a Parasztszövetség szervezésében már 1945 őszén elkezdődött, és 1946 tavaszán fejeződött be.

- Milyen úton szereztek tudomást arról, hogy lesz népfőiskola? Hogyan lehetett jelentkezni, milyen feltételekhez volt kötve a jelentkezés?

Fülöp B.: - A Parasztszövetségen belül volt egy olyan elgondolás, hogy ez az ország csak akkor állhat talpra, ha művelt parasztjai lesznek, és egy ilyen mozgalom indult el a Parasztszövetségen belül. Ezt az eszmét többen magunkévá tettük, érdekelt, hogy milyen jövőt építünk. Sokat beszélgettünk erről, s elfogadtuk, hogy csak ez az út lehet számunkra, s így - persze a város gimnáziumában tanító tanárok biztatásával, támogatásával - a Parasztszövetség vezetésével elkezdődött a népfőiskola szervezése.

Szabó A.: - A Parasztszövetség mellett a politikai támogató a Kisgazdapárt volt, hisz abban az időben, a többpártrendszer időszakában, minden párt igyekezett a fiatalokból magának utódokat nevelni. Részben talán ez is motiválta a Kisgazdapártot, hogy felkészült gazdaemberek legyenek, akik egyben eléggé tájékozottak a világban, mert gazdasági ismereteken túl általános ismereteket is tanítottak.

- Milyen családból kerültek a népfőiskolára?

Fülöp B.: - Sokgyerekes parasztcsaládba születtem, szüleim korán elhaltak, így kerültem „örökbe” egy gazdálkodó családba. Tizenhat hold földön gazdálkodó kisparaszti családnál nőttem föl. A többség ilyen környezetből jött, habár volt közöttünk földnélküli is, meg olyan is, aki alkalmazásban állt. Azonban zömmel paraszti származásúak voltunk.

Szabó A.: - Én négygyermekes földmunkás családnak a gyereke vagyok, mind a négyen fiúk voltunk. Szüleim szegények voltak, 1,5 hold földjük volt. Hat évig gazdasági cseléd voltam, utána kertészetben dolgoztam, majd a Tejszövetkezethez kerültem munkásként. A Kisgazdapárt Ifjúsági Szervezetének szervező tagja voltam Jászberényben, mondhatom, hogy kezdeményezője. Sárközi Sándor volt akkor az FgKP jászberényi titkára és ő hívott el egy alkalommal. Akkor megbeszéltük - ez még 1945 tavaszán volt -, hogy a Kisgazdapárt mellett megalakítjuk az ifjúsági szervezetet. Így egészen közel voltam a népfőiskola szervezéséhez, így kerültem a népfőiskolára. Mindenképpen tanulni szerettem volna, mivel az elemi iskolában elég jó tanuló voltam, csak hát tudvalévő, hogy négy gyermek mellett abban az időben nem volt könnyű taníttatni valamelyiket is.

- Helyileg hol működött a népfőiskola, milyen volt egy napjuk?

Fülöp B.: - Az akkori V. kerületi kör, a Gazdakör helyiségében, az Alkotmány úton. Nem bentlakásos iskola volt, az a néhány jászszági fiú, aki

jelentkezett, jászberényi gazdáknál lett elszállásolva. Voltak ilyenek, ha jól emlékszem hatan. A terem, ahol a foglalkozásokat tartottuk, nagyon vegyes képet mutatott. A padokat úgy kéregettük össze, ki honnan mit tudott hozni. Táblát az egyik iskolából kértünk, hogy a tanár szemléltetni tudjon. Egyébként mi szorgalmasan jegyzeteltünk. Reggel hét órakor kezdődtek a foglalkozások, s ebédszünet után délután öt óráig tartott. Óratervünk volt, így előre tudtuk, melyik tanár melyik órában milyen témáról tart előadást.

- Milyen tantárgyak voltak? Kikre emlékeznek a tanárok közül?

Szabó A.: - A tanárokat a Kisgazdapárt és a Parasztszövetség szervezte be az iskolához, az itt lévő gimnázium és tanfőképző tanáraiból, valamint jogászokból. Voltak olyanok is, akik vagy a bíróságon, vagy magánpályán tevékenykedtek, s előadónk voltak.

Fülöp B.: - Tóth Gyula személye meghatározó volt, ő volt az iskola leglelkesebb támogatója, lélektant tanított. Aztán Simon András, aki a gimnáziumban magyar irodalmat tanított. Az ő előadásai nekem valójában nagyon nagy élményt jelentettek. Irodalmi érdeklődésű gyerek voltam, s nagyon sokat jelentett nekem Simon tanár úr előadása egy-egy vers, novella értelmezéséről. Mert nem mindegy, hogy egy verset vagy novellát hogy olvas az ember, azt meg is kell tudni érteni, annak van belső mondanivalója! Ezt én ott tanultam meg. Addig én nem foglalkoztam ilyesmivel, amikor szántottunk, vetettünk, az állatokkal bibelődöttünk, nem ez foglalkoztatott. De ez az iskola, ezek a nagyszerű előadók úgy felráztak, hogy érezzem, még ez is kevés a tudásból, többre van szükség. Nem elég, ha jól tud dolgozni az ember, a lélek épségére is kell figyelni, s hogy az emberi élet teljes legyen, a kultúrával is kell tudni foglalkozni. Az ügyvédek közül dr. Bojtos Gyula ügyvéd - sajnos már nem él - nagyszerű ember volt. Vaczek Béla társadalomtannal, szövetkezeti jellegű dolgokkal foglalkozott, kitűnő előadó volt ő is, nagyon sokat tanultunk tőle, valamint Jancsik Bélától és a bíróságról Feczko Ivántól. Emlékszem még a szociológiát tanító dr. Magócsra. A gazdasági gyakorlatokat egy ácsmester, Martos Balázs tanította. Itt mezőgazdasági eszközök, gépek, szerszámok kezelése, javítása, gondozása volt a tananyag.

- Jogászok, ügyvédek neve hangzott el. Előadásaiikkal felkészítették Önöket a közéleti szereplésre? A jogi ismeretekben való eligazodás mennyire könnyítette meg a későbbiekben mindennapi munkájukat?

Szabó A.: - Jogi alapismereteket valóban tanítottak, lényeges és szükséges

dolog volt. Másodsorban pedig közéleti levelezést, kérvények, kérelmek megfogalmazását a hatóságok felé. Ezek hasznosak voltak. A jogi alapfogalmak ismeretéből én nagyon sokáig éltem, mert dr. Bojtos Gyula ügyvéd nagyon jól tanított. Nem volt gyakorlatom az írásban, de tudtunk nála jegyeztetni, mert olyan szabatosan adott elő. Nagyon sokáig megvolt ez a jegyzetem, sokszor elővettem, elolvastam, hogy mit is jelent egy-egy jogi fogalom... Többek között megtanították velünk, hogy a bírói függetlenség mit jelent, erre nagyon jól emlékszem.

Fülöp B.: - Emlékezetes maradt számomra is ez az előadás, mert onnan indult ki, hogy a jog, a törvény hogyan, miként védi az embert már akkor, amikor még meg sem született. Valójában onnan indult ki, hogy mit jelent az emberi jog, a jogok és kötelességek. Azoknak az egyszerű parasztgyerekeknek, akik mi voltunk, nagy szükségük volt arra, hogy ilyen közvetlen hangon próbálják megmagyarázni, mert a jogi nyelv igen nehéz, de ő olyan egyszerűen adta elő, hogy valami mindenkiben megmaradt.

Szabó A.: - Az alkotmánytant és az állampolgári ismereteket dr. Feczkó Iván tanította. Ennek nyelvezete sem könnyű, így kiemelném egy szakását, mert amikor látta, hogy nehezebb a tárgy, elfáradtunk már, akkor elővette a hegedűjét, népdalokat hegedült, mi pedig énekeltünk. Voltak kedvenc dalai - Késő ős van, száraz levél mind lehullott a fáról... -, még most is a fülembe cseng. Sajnos Ő is meghalt, most a napokban volt a temetése. Persze Őt is megviselte a sors, a nagy átalakulás, az élet...

Fülöp B.: - Mind kivétel nélkül nagyszerű előadó volt. Vaczek Béla társada lomtant és közgazdaságtant tanított, de nem csak azzal foglalkozott, ami neki tananyagként következett, hanem mindig arra volt kíváncsi, hogy mi mire vagyunk kíváncsiak! Sokszor olyan szépen elbeszélgetett velünk, még most is emlékszem a szavajárására - „Hej a szent csókáját, fiúk! Már megint eltértünk a tárgytól!” -, mert ugye sokszor olyan dolgokról is beszéltünk, ami nem órá tartozott, de ő nagyon készségesen megmagyarázott mindent. Nagyszerű ember volt, csak ezt tudom mondani!

- Huszonöt fiatalember ült tudásra, új ismeretek befogadására nyitottan az előadásokon. Az elmondottak alapján nagyon demokratikus légkörben zajlottak az órák. Miben látják ennek a közvetlen légkörnek, a beszélgetőtársi kapcsolat kialakulásának fő okát?

Fülöp B.: - Tanáraink tényleg akarták és önként vállalták, hogy elindítsanak egy olyan mozgalmat, amellyel felrázzák ezt a fiatalságot. Ők

tudták, hogy ami elmúlt, azt le kell zárni, de az már nem mindegy, hogy milyen lesz a jövő, és milyen emberek fognak a jövőben felnevelkedni. Ők ezt tényleg hivatásból tették, majdnem baráti alapon próbáltak bennünket tanítani. Nem volt könnyű nekik, mert ugye le kellett ereszkedniük az alapokra, hisz ők felsőbb iskolákban tanítottak, másabb diákjaik voltak, mint mi. Nagyszerűen megoldották a feladatukat.

Szabó A.: - Talán az is segítette, hogy ilyen tanárok voltak, hogy ezt a feladatot ők önként vállalták, és már maga a Parasztszövetség és a Kisgazdapárt is úgy válogatta ki az előadókat, akikről gondolta, hogy ők ennek a színvonalnak, ennek a gazdasági és politikai irányzatnak megfelelnek.

- A népfőiskolán hogyan készítették fel a hallgatókat a közéleti szereplésre, az egyéni képességek fejlesztésére milyen módszerek voltak?

Fülöp B.: - Előadóink elvárták, hogy érdeklődéssel vegyünk részt a munkában, számon is kérték, hogy magunkévá tettük-e az elhangzott gondolatokat.

Szabó A.: - Kiselőadásokat tartottunk, hogy a közszerepléshez hozzászokjunk. Bizonyos témakörökben ki mit választott, abból készült fel önállóan, s tartott kiselőadást. Utána kiértékeljük közösen, jó volt-e, vagy mit kellett volna másképp.

Fülöp B.: - Amikor a népfőiskolának vége lett, a Kisgazdapárt helyiségében nyilvános beszámoló volt. Mindenki az önként választott témából tartotta a beszámolót, amit az előadó urak segítségével készített el. Ünnepélyes keretek között volt ez az úgynevezett évváró, amin jelen volt a város polgármestere is! Beszédében hangsúlyozta a népfőiskola szükségességét és a tanultak hasznosításának fontosságát. Az évvárón jelen voltak még a Parasztszövetség és a Független Kisgazdapárt helyi vezetői, a főplébános, tanáraink és a hallgatók hozzátartozói. Nagyszerű volt! Nekem a jogról kellett beszámolnom, ami elég száraz téma volt, de jól sikerült. Népitánc bemutató is volt.

Szabó A.: - Úgy emlékszem, nagyon családias volt a légkör, teljesen megtelt a Kisgazdapárt helyisége. Jó érzés volt látni, milyen érdeklődéssel hallgatják az idősebb parasztemberek, amit mondunk, szinte leolvastuk az arcukról, hogy nahát ezek a gyerekek azért mégis tanultak ott, azon az iskolán!

- Ezt követően szerveződött-e újabb népfőiskola Jászberényben vagy a környéken?

Szabó A.: - Sajnos nem, szándékunk ellenére. S hogy miért nem, az kiolvasható

az alábbi dokumentumból, amit szintén Tóth Gyula tanár úr őrzött meg, és látott el még akkor magyarázattal.

Népfőiskolások nyilatkozata

A jászberényi népfőiskolások az iskola befejeztével együttesen határoztuk el, hogy a következő télen a paraszt ifjúság művelődésének céljával a népfőiskolai mozgalmat megszervezzük.

Mi, akik részt vettünk egy ilyen három hónapos tanfolyamon, tudjuk, hogy mit jelent egy ilyen tanfolyam a tanulni vágyó paraszt ifjúság számára. Ennek tudatában sajnálattal kell közölnünk, hogy a vállalt kötelezettségünket teljesíteni nem tudjuk. Egy ilyen tanfolyam anyagi áldozatokkal jár. Éppen azért, mert a múlt tanfolyam anyagi fedezete is rendezetlen maradt ^(x), és mi, fiatalok az anyagi áldozatot vállalni nem tudjuk, így vállalt kötelezettségünknek eleget tenni nem tudunk. 1946 augusztusában a Parasztszövetség helyiségében, tehát jóval előbb a téli hónapoktól, egy gyűlést hívtunk össze, ahol jelen voltak a volt népfőiskolások, Tóth Gyula és Simon András népfőiskolai előadó urak. A gyűlés egyöntetűen úgy határozott, hogy a városban lakó népfőiskolások az iskolával kapcsolatos dolgokat rendezik. Mi ezt el is vállaltuk. A gyűlés után azonnal kérrrel fordultunk a Parasztszövetséghez, hogy anyagi támogatást tud-e adni. Ugyanis mi az iskolát a Parasztszövetség keretén belül akartuk megszervezni, mivel az párton kívül álló szervezet, mely a parasztság érdekeit szolgálja. A kérésünkre még a mai napig választ nem kaptunk. Anyagiak hiányában az iskolát megszervezni nem tudjuk.

Ezen nyilatkozatot azért írtuk meg, hogy tudomására hozzuk az érdekelteknek, hogy nem egészen rajtunk múlott az iskola elmaradása. Nem akarnánk, hogy szeretett tanár uraink, kik oly sokat fáradtak érdekeinkért, rossz véleményt vonnának le tanítványaikról.

Jászberény, 1946. november hó 24.

Népfőiskolások

Tóth Gyula őrizte meg azt a hallgatói névsort is, melyből a népfőiskolára felvett huszonöt fiatalember neve, lakcíme, születési adatai, iskolai végzettsége kiolvasható. A névsort végignézve beszélgetőtársaim emlékeznek egykori iskolatársaikra. Az eltelt negyven év az egyéni életutak változatosságát mutatja.

A névsorban szereplő néhány fiatalember - aki nem jászberényi lakos volt - ideiglenesen, néhány arra vállalkozó gazdaembernél kapott szállást az iskola idejére. Így ismert, hogy Mizsei Jánosnál lakott a Rét utcában Burka Mihály és Kerék Béla.

^(x) A Kisgazdapárt vezetősége - tekintve az infláció nagyméretűségét - természetbeni (élelmiszer) javakkal vélte az előadók tiszteletdíját honorálni. Ez a honorálás hosszadalmas huzavona után elmaradt, így az előadók, szervezők semmiféle tiszteletdíjban nem részesültek.

A népfőiskola befejezése után a fiatalok többsége ugyanúgy folytatta a paraszti munkát, mint azelőtt. Az elsajátított ismereteket alkalmazták úgy a gazdálkodásban, mint a közélet területén. Így kire hogy, de felfigyelt környezete. Az egyéni gazdálkodás után a termelőszövetkezeti tagságot nem mindenki vállalta.

Kónya Sándor, Kiss Károly, Turóczy János és Seregházi Sándor termelőszövetkezeti tagként dolgozott, Nyitrai József az 1960-as években néhány évig az egyik jázsági tsz elnöke volt, úgyszintén Kövér Kálmán, aki a jászberényi Lehel Tsz elnöke volt néhány évig.

Nyitrai József anyagbeszerzőként dolgozott a helyi tsz-ben, míg Sass Béla munkahelye a Terményforgalmi Vállalat volt, onnan is ment nyugdíjba. Ő azonban mindig kertészkedett, most is komoly konyhakertésze van, éppúgy, mint Kerék Bélának, aki főliakertészettel foglalkozik, s igen eredményesen. A jászapáti Jásztejnél volt alkalmazásban Csillik József, helyileg a jászszentandrászi tejbe gyűjtő állomáson, onnan is ment nyugdíjba. Szabó Antal, a beszélgetőtárs szintén a Jásztej nyugdíjasa, sokat próbált ember. Az 1950-es évek politikai visszasságai egyéni életében is mély nyomot hagytak. A Jászapáti Tejszövetkezet története című pályázatot még az 1970-es évek első felében elkészítette, bevonva a gyűjtő, feldolgozó munkába a helyi szakirányú szakiskola növendékeit. Így került a dolgozat az akkori honismereti szakkörvezetőhöz, Szikszai Gáborhoz.

Fülöp Béla, másik beszélgetőtársam, 1953-tól 1987-ig dolgozott a Tejipari Vállalatnál Jászberényben, mint pasztőrös. A mezőgazdaságtól, gazdálkodástól nem szakadtak el azok sem, akik ipari vállalatoknál vagy a Terményforgalmi Vállalatnál helyezkedtek el. A megélhetéshez szükséges fedezetet az üzemi munkából származó jövedelem mellett kukorica-, cukorrépaföldek részesművelésének vállalásával pótolták. A Hűtőgépgyár nyugdíjasa Besenyi Demeter, aki ott gépkarbantartói területen dolgozott, s ismert még Vass Péter munkahelye, a jászberényi Posta, de sajnos ő néhány éve autóbalesetben meghalt.

Az emlékezet többnyire megőrizte a három hónapos együttlét személyekhez köthető eseményeit, mindössze három név viselőjének alakja maradt homályban.

Szabó A.: - Miután végignéztük a névsort, s elidőztünk kinek-kinek emlékénel, látható hogy eléggé szétszóródtunk munkahely szempontjából. Ezt az akkori helyzet hozta magával, mert a kisparaszti gazdaság, amit akkor elképzeltünk, a „dán mintájú” vagy „kert Magyarország” a nagyüzemesítéssel csak álmok maradtak.
- A népfőiskolán a dán szövetkezeti formáról is hallottak?

Szabó A.: - A dán népfőiskolák mellett a dán szövetkezetekről is. Ez természetes volt akkor.

Fülöp B.: - Sőt, volt róla szó, hogy kis országokban is nagyszerűen működnek, s elég jó életmódot biztosítanak az ott élő parasztembereknek. Viszont azok is nagyon sokat tanultak, mert a műveltség elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy a belterjes gazdálkodásra lehessen áttérni a hagyományossal szemben. Ezt akarták belénk

sulykolni, hogy a jövő útja csak ez lehet. A szövetkezés gondolata is felmerült, de önkéntes alapon, ők is dán és svájci mintára alapozva magyarázták el nekünk, hogy csak az a szövetkezet lehet életképes, amit önkéntes alapon, egyforma érdekeltséggel, egyformán gondolkozó emberek hoztak létre, nem pedig ráerőszakolva, ami sajnos be is következett.

Szabó A.: - A dán mintájú szövetkezetek voltak elképzelve a Parasztszövetség programjában is, s erről valóban sokat beszélgettünk a népfőiskolán. Sajnos nem ez lett. Amikor népfőiskolás voltam, a mezőgazdasághoz közel, a Jászberényi Tejszövetkezetnél dolgoztam, és ott gyakorlatból tudtam, hogy milyen az igazi szövetkezet. Az érdekeltség éppúgy fennáll a tagoknál, mint az igazgatóságánál. Ha nem ment volna olyan jól a szövetkezet, akkor a részjegyünk is veszélyeztetve lett volna, de talán nem is tudtunk volna olyan árat biztosítani a tejért, mint amit tudtunk így, a szövetkezéssel.

Egyébként a Jászságban az állattartást, illetve azon belül a szarvasmarhatenyésztést a Tejszövetkezet lendítette fel 1934-ben, amikor megalakult. Utána volt biztos piaca a tejnek, s így nagyon szépen fejlődött az állattenyésztés. Sajnos ez már a múlté. A mezőgazdaság erőszakos nagyüzemmé fejlesztését ma már túlhaladta az idő. Bár most felelevenítik az előbbi gondolatokat, de a visszakanyarodás nagyon nagy energiát és pénzt igényelne. A leglényegesebb azonban hogy nincs ember, aki ma vállalná a földet, vállalná azt a munkát, azt a lelkesedést, hogy megint újat kezdjünk. Sajnos az egész magyar mezőgazdaságnak az a nagy hibája, hogy állandóan újrakezdünk és kísérletezünk. Nem fogadjuk el azt, amit már máshol kikísérleteztek, és bevált. Igaz, volt olyan is, hogy elfogadtuk Keletről a nagyüzemi gazdálkodást, de sajnos ez hibás lépés volt. És most megint újat akarunk kezdeni, ez pedig sok pénzbe fog kerülni, mint minden újrakezdés.

Fülöp B.: - Lassan már nincsenek is olyan emberek, akik földműveléssel foglalkoznak, akik abban nőttek fel. Megöregedtek, elhaltak. A fiatal generáció elkerült az iparba, más környezetben dolgozik. A föld művelését nem látta, nem is láthatta családon belül, pedig a legjobb példa a család lett volna. Az utánunk jövő generációk többsége a múzeumokból ismeri, hogy hogyan éltek apáink, nagyapáink. Nagyon nehéz lenne ma ezeket a fiatalokat a föld művelésére megnyerni. Én a családok szerepét nagyon fontosnak tartom, a nevelés a családban kezdődik. De ha megnézzük a mai családokat, akkor azt látjuk, hogy mindkét fél dolgozik. Nem

is családban nő fel az a gyerek. Ha erre figyelnénk! Hiszen a nevelés a családban kezdődik, s ha sok egészséges, jó szellemű család van, akkor olyan lesz a társadalom is. Itt is tenni kellene valamit! Azt viszont nem engedhetik meg a családok, hogy csak az egyik fél dolgozzon, lassan már kettőjük jövedelme is kevés a megélhetéshez. De megint megerősítem, ha erős és erkölcsös a család, olyan lesz a társadalom is!

- Napjainkban országszerte szervezik újra a népfőiskolákat, természetesen a kor követelményeinek megfelelő tartalommal. Mi a véleményük ennek a művelődési formának a felélesztéséről?

Szabó A.: - Az igyekezet és akarat a népfőiskolák felélesztésére jó, bátor kezdeményezés, segíteni kell azokat, akik ezen fáradoznak. Gyors változást ettől nem lehet remélni. Gyors változást az általános iskolai nevelés tudna hozni, ott kellenének olyan tanítók, tanárok, akik valóban hazaszeretetre, a falu viszonylatában földszeretetre nevelik a gyerekeket. Ehhez viszont a közéletünknek, történelemtanításunknak kell megváltozni, hiszen nem tudjuk, hogy mit tanítsunk a gyerekeknek. Itt a negyven év alatt annyi mindent tanítottak már, másként értékelték az '50-es években egy-egy történelmi folyamatot, s másként értékeltünk most. Így nem lehet egy határozott nemzettudatra nevelni. Még a tanár sem hibás ebben, neki is leírják, mit kell tanítania. Itt a politikusok, a felső vezetés gondolkodásában kell elsősorban rendet teremteni. A nevelést ne a politikai aktualitások befolyásolják, hanem egy stabilabb nemzeti értékre, történelmi valóságra tanítsák a gyereket - és emberségre, mert az erkölcstannal is van probléma, itt is értékálló erkölcsi normáknak kellene érvényesülni.

- A közéletre való felkészítés ma is éppúgy aktuális program a népfőiskolákon, mint az 1946-os jászberényin volt. Hogy látják ezt a kérdést, fontos ez ma?

Fülöp B.: - Az elmúlt negyven évben a hitet kiölték az emberekből, oda jutottunk, hogy már senki sem hisz a jövőben. A népfőiskolákra ezért is szükség van szerintem, de nagyon is képzett és tényleg akaró, hitet átadni tudó előadókra, hogy a hitetlenségből felrázzák az embereket, hogy igenis van még jövőnk! Igaz, hogy majdnem az utolsó órában vagyunk, de még nincs veszve semmi, szükség van a népfőiskolákra, persze nem ez az egyedüli út, de ez is egy mozaikja lehet annak, hogy végre elinduljunk valamerre, amikor kiegyensúlyozott, szabad és tényleg demokratikus országban fogunk élni.

Szabó A.: - A közéletre való nevelésnek, a közéletbe való bekapcsolódásnak

talán nagyon nagy hibája a monopolisztikus hatalom hosszú jelenléte társadalmunkban. Nem engedett ellenvéleményt egyáltalán. Az emberek nem mernek véleményt mondani dolgokról, mert nem tudják, hogy mi lesz. Bennük él még az '50-es évek kényszerhelyzete, és félnek. Nehéz lesz kimozdítani őket, nem törődnek a közélettel, politikával. Ez a tapasztalatom. A másik nagy hiba, hogy nem volt vezetőképzésünk egyáltalán. Négy polgárral nagyon sok ember komoly vezető állást tudott elérni, most meg rengeteg egyetemi végzettségű ember van, aki nem a végzettségének megfelelő munkát végez. Természetesen itt nemcsak az iskolai oktatásban van a hiba, hanem a kiválasztásban is. Az lenne a kívánatos, hogy száz egyetemet végzettből kilencven alkalmas is legyen a vezetésre. Nemcsak szakmailag, hanem emberileg is, hogy az embereket magával tudja ragadni. A legnagyobb baj ma, hogy kineveznek egy vezetőt, ott van hivatalból, de az embereket nem tudja magának megnyerni. Ezek a vezetők hiányoznak!

- A népfőiskola szellemiségét felidéző beszélgetésünkéből úgy ítélem meg, szívesen találkozónának volt népfőiskolás társaikkal. Milyen érzés lenne résztvenni egy találkozón?

Fülöp B.: - Azt az ember szinte el sem tudná képzelni, milyen érzéseket váltana ki belőle, mindenesetre nagyszerű lenne! Olyan lenne, mint amikor egy szétszóródott nagycsalád a közös ünnepségen összekerül, ki-ki tele élményekkel. Mindenki elmondaná a saját életét, és visszaemlékeznének azokra a dolgokra, amikor az embert tényleg az hevítette, hogy mi mégis hivatottak vagyunk valamire, valamit csinálni, valamit tenni kell magunkért és az egész társadalomért! Nagyszerű érzés lenne!

